

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
ОДБОР ЗА ОНОМАСТИКУ

ОНОМАТОЛОШКИ
ПРИЛОЗИ
XIX–XX

Примљено на X скупу Одељења језика и књижевности, од 26. децембра 2006. године,
на основу реферата Александра Ломе, дописног члана САНУ и Слободана Реметића,
редовног члана АНУРС

Уређивачки одбор

академик Милка Ивић, редовни члан САНУ, Александар Лома, дописни члан САНУ, проф.
др Мато Пижурџица, др Јованка Радић, виши научни сарадник у Институту за српски језик
САНУ (секретар Уређивачког одбора), Слободан Реметић, редовног члан АНУРС и проф.
др Љиљана Црепајац

Главни уредник
АЛЕКСАНДАР ЛОМА

БЕОГРАД
2009

Merkujev zbornik, уредили S. Torkar, M. Furlan, J. Keber и A. Šivic-Dular (= *Jezikoslovni zapiski*. Glasilo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, бр. 13, св. 1–2, Ljubljana, Založba ZRC 2007, 509 стр.

За свој осамдесети рођендан словеначки академик Павле Мерку је осим књиге са сабраним сопственим радовима, коју смо горе приказали, добио од колега зборник под својим именом. Поред уводног чланка о слављенику Силвија Торкара и Меркуове библиографије, књига садржи четрдесет два прилога од аутора из земље и иностранства, претежно на словеначком, (српско-)хрватском, македонском, бугарском, руском, пољском, белоруском, украјинском, немачком и италијанском језику. Већина их је на ономастичке теме; на неке од њих кратко ћемо се осврнути. Хуберт Бергман (Bergmann) из Беча бави се баварским славизмом *Gröfel/Gröbel* од слн. *grobља* „хрпа камења“ и његовим одразима у топонимији Корушке и источног Тирола. Овај рад нама је занимљив зато што се топографски апелатив *гровља* среће и у старосрпским споменицима.² Уршула Бијак и Барбара Чопек-Копћух (Czoprek-Korciuch) из Кракова обрађују називе рибака и језера у Пољској изведене од личних имена (59–68), Инге Били (Bily) из Лајпцига — топониме апелативног порекла са одредбама *Graf-* „грофов(ски)-“, *Herr-* „господарев/господарски“ и *Pape-/Pfaffe-* „пов(ски)-“ у области између река Зале и Нисе (69–81), Дмитро Бучко из Трнопоља — украјинске ојкониме на *-иця* (83–93). У свом прилогу Александра Ђешликова (Cieślíkowa) и Марија Малец из Кракова баве се давањем „књишких“ имена у Пољској (95–102), док Душан Чоп из Љубљане покушава да укаже на значај познавања локалног дијалекта и паралела у тумачењу топонима, дајући низ занимљивих примера (117–125), мада се не можемо увек сложити са његовом интерпретацијом; на пример, не видимо никакав разлог да се словеначка *Žirovnica* и српска *Жировница* уместо на придев *жиров* од *жир* свODE на **Жрновница* (стр. 118).³ „Увид у хрватску топонимију на сјеверозападној међи“ Анђеле Франчић из Загреба односи се на Међимурје (147–157). Занимљив је случај топонима *Савска Вес*, који нема везе са реком Савом него је, по свој вероватноћи, изврнут од **Саска вес*, названа тако по Сасима који су ту насељени у XVI и XVII в. (154). У случају топонима *Кошориба* ауторка I. c. с правом жигосе објашњење „кут (с много) риба“ као пучку етимологију, али нам ускраћује сугестију шта би била права. Наизглед могао би то бити превод немачког ихтионима *Katzenfisch* „бркати сом“, дословно „мачка-риба“, можда у својству надимка-презимена. Метка Фурлан из Љубљане топоним *Mi'rišče* код Лендаве изводи из локалног апелатива *'mu:ire* f.pl. „напуштени рукавци реке Муре“; уп. срп. *моравишће* у Ресави.⁴ Из прилога Елке Јачеве-Улчар о

² У повељи краља Уроша I Св. Петру на Лиму из око 1260: оу Болестыню гровлю (Спом. III 9); у Светостефанској хрисовуљи из 1316: оу модъчочу гровлю, шт модъче гровле (Спом. IV 3). SP 8, 222 нема за **grob'a* „dól, gów; pasur, kopiec“ других јужнословенских примера осим слн. *gróblja*.

³ У Раваничкој повељи из 1389. (сачуваној само у знатно доцнијим преписима) данашња *Жировница* код Баточине помиње се под истим именом (и опет у турском попису из 1467, Стојковић 1987, 238), а далеко одале, у Пеку, бележи се и једна *Жрновница* у међама села Воилова.

⁴ Ст. М. Мијатовић, СЕЗБ 46/1930, 117: „Велика Морава приликом већих водопада остава негде издубени коритасти траг, па се враћа у своје право корито. Та коритаста удубљења са водом зову *моравишће* или *блаиша*.“ РСА 13 ову реч не бележи.

ојконимији Тиквеша (179–188) издвајамо *Ресава* као непосредну паралелу имену српске реке и области (исправно објашњено на стр. 181). Неколиким хидронимима из области Краса бави се Владо Клемше из Горице (217–227), Ваљанцина Лемцогова из Минска — ојконимима основе *-сад-* на источнословенском простору (267–278); за нас посебно занимљиво поређење тамошњих *Новосады*, *Новосадки* с српским *Новим Садом* (270 д.) не узима у обзир позан настанак овдашњег топонима (1755. *Новосад*), који калкира новолатинско назвање *Neoplanta* и немачко *Neusatz*, наведено приликом поновног оснивања града 1748.⁵ Слављениковој сфери научног интересовања близак је прилог Хајнца Дитера Пола (Heinz Dieter Pohl) из Целовца-Клагенфурта о словенским именима и речима из Калса у источном Тирољу (303–320); издвајамо микротопоним *Gowen*, по Полу од слн. *govne* „овчји пашњак“, с обзиром на стрп. **Говњњ**, име села негде у северној Метохији у повељама Стефана Првовенчаног и Милутина Хиландару, уп. (М. Пешикан у ОП 2/1981, 45). Маурицио Пунтин из Фјумичела расветљава неколико случајева паретимолошке преоблике топонима у контакту међу фурланским и словеначким, типа слн. *Zagrad* > фурл. *Sagrât* „гробље“ (321–334), Лудвиг Селимски (Selimski) из Катовица путеве којима је, у својим разним варијантама, Бугарима дошло западнословенско име *Венцеслав* (335–343). Љубица Станковска из Скопља износи на видело прегршт македонско-словеначких топонимастичких паралела: *Болеџин* : *Boletina*, *Згошџа* : *Zgoša*, *Ивање* : *Ivanje selo*, *Марџиница* : *Martince*, *Радуша* : *Raduša* (375–388).⁶ Необична је реконструкција прасл. антропонима *Zygostь уз напомену да је сложен од предлога **zъ-/sъ-* и од именице *gostь. Реч може бити само о **sъ-*, но у својству првог члана архаичних антропонимских сложеница попут ове и *Sъ-byľь, *Sъ-myslь, *Sъ-dorgь, **Sъ-budь/bodь* пре него предлошко посреди је прилошко **sъ-* у значењу „добро“, као у *sъ-dorvь > *здрав*, уп. ОП 10/1989, 16. Разматрајући одразе прасл. *stьgna „улица, стаза и сл.“ у словеначким наречјима, Аленка Шивиц-Дулар из Љубљане узима у обзир и ономастичку грађу (*Stagne*, *Stэгne* и сл.; 429–440). Методолошки занимљив је рад Жожице Шкофиц, такође из Љубљане, где се анализира стотинак (микро)топонима садржаних у запису интервјуа једног дијалекатског информатора из Горењске; уз забележене облике дати су и они званични, историјске потврде, тамо где постоје, и етимолошки коментар (441–458). Методолошко-термиолошко је конципиран и прилог Рудолфа Шрамека (*Šrámek*) из Брна о етимону, мотивацији и значењу личних имена (459–469). Виктор Шуљгач (Шуљгач) из Кијева реконструише прасл. антропониме основе **Vьlv-* (471–479); за претпостављено *Vьlvanь в. нашу опаску у ОП 18/2005, 494 д. Силво Торкар из Љубљане позабавио се топографским називом *Preserje* који се среће на осам места на словеначком језичком подручју а досад се успешно одупирао тумачењима. Торкарев предлог је **pre(d)sirje*, од *syрь „влажан“; најближу паралелу налази у словенском топониму из Албаније забеле-

⁵ В. Kiss 669 s.v. *Újvidék*, где је реч и о нешто другачијој семантици истовремено насталог мађ. имена.

⁶ Нимало ексклузивних, уп., само са с.-х. језичког простора, *Бољеџин* у си. Србији и на Косову, *Згошџу* код Какња, *Ивање* и *Марџинце* на више места, *Радушу* код Ужица, Тутина, Уба и Тешња (ИМ).

женом 1431. *Presiryani*, како га тумачи Јордан Заимов; овде опет треба позвати на опрез при етимологизирању имена посведочених само у турским записима, чије је дешифровање без могућности поређења са другим потврдама по правилу неизвесно.⁷ Додатно се Торкар осврће на интерференцију суфикаса слов. *-jane* и ит. *-ano* < лат. *-anum* на подручју словеначко-италијанског језичког прожимања (481–492). Петер Вајс (Weiss) из Љубљане пише о ојконимима насталим од микротопонима у делу Горње Савињске долине (493–506).

Већ из овог сажетог прегледа види се да је из свечарске пригоде поникла озбиљна и садржајна публикација, која одсликава висок степен словеначког именованости, а пружа увид и у правце истраживања на пољу словенске ономастике у другим земљама.

Александар Лома

---

⁷ У својој монографији о словенским топонимима на тлу Албаније Целал Или (Ylli 2000) то име не помиње. Уп. ОП 17/2004, 483; 490.